

Nekoliko o objektivnem postopanju v tiskovnih rečéh.

Objektivno postopanje je zadobilo velik pomen za tisek, so-sebno perijodični. Tako globoko sega v politične in socialne odnošaje, da utegne biti umestno, če „Slov. Pr.“ otvori svoje pre-dale mali razpravi o tem. Istina je, da posebna narava tiska zahteva posebnih določil, razlikujočih se v marsičem od splošnih določil kazenske pravde; toda postopanje v tiskovnih rečéh ne bi smelo biti različno uprav v temeljnih načelih kazenske pravde, a to je v istini. Po rednem postopanju ni pravde brez obdolženca, krive osebe; objektivno postopanje takšno, kakeršno je danes, pa v nemar pušča osebo in se drži samo objekta. Lahko re-čemo, da zakonodavcu ni bil namen, to ukreniti. Zakonodavni faktorji niso prav umeli pomena objektivnemu postopanju in niso mislili, da lahko dobi takšno razsežnost in obliko, kakeršno ima danes. Še danes živi in deluje marsikedo, ki je pomagal urejevati objektivno postopanje; še živi Lienbacher, ki je z nekoliko pravico imenovan oče objektivnega postopanja, ker mu je, tedanji državni pravdnik na Dunaji, gladil pot v prakso in imel hud publicističen boj z onimi, ki so zametavali to po-stopanje. Ti uredniki se odločno branijo priznati, da so v mislih imeli takšno praktično uporabo objektivnega postopanja. Objektivno postopanje bilo naj bi po duhu zakona in volji zakonodavcev zgol subsidiarno, danes je pa redno.

Subsidiarni značaj objektivnega postopanja se dá dokazati po zgodovini, po tem, kakor je nastalo.

Tiskovni red z dné 27. majnika 1852 še ne pozna objektivnega postopanja. § 25. govori le o zasegi, katero zvršuje poli-tično oblastvo in proti kateri pristoja le rekurz do namestnika in dalje do najvišjega policijskega oblastva. Sodišča torej niso

imela nikakega posla z zasegami. Objektivno postopanje ima svoj izvor v zakonu o kazenskem postopanju v tiskovnih rečeh z dné 17. dec. 1862 in zanimivo je, kako je objektivno postopanje po sklepu državnega zbora dobilo proti utešnjujočemu vladnemu predlogu ono zakonito obliko, kakeršno v bistvu še danes ima po kazensko-pravdnem redu iz l. 1873. Vladna predloga l. 1861. določala je v §-u 41. o objektivnem postopanju tako-le: „Če državni pravdnik iz katerega si bodi razloga ne more dvigniti obtožbe proti določeni osebi, lahko predlaga . . .“. Državni zbor pa je to obliko predrugačil in v § 16., kateremu odgovarja sedANJI § 493. kaz. pr. r., izrekel: „Državni pravdnik more, tudi če ne dvigne obtožbe proti nikaki osebi, . . . zahtevati . . .“. Po vladni predlogi je torej smeti zahtevati objektivne razsodbe le tedaj, kedar ni moči proti določeni osebi postopati, tako bi bilo n. pr. pri inozemskih tiskovinah, kedar je zastarenje proti storilcu i. t. d. „A contrario“ se dá torej reči: tam pa, kjer je moči proti določeni osebi postopati, ni, da bi se zahtevala le objektivna razsodba, nego držati se je storilca. A po sklepu državnega zbora je državnemu pravdniku na prosto voljo dano, zahtevati tudi tam le objektivne razsodbe, kjer mu je storilec znan in ga je moči preganjati, in po denašnji praksi je to navada. Na prvi pogled mora se vsakemu videti čudno, kako to, da je državni zbor razširil pravico državnega pravdnika, kako je mogla vlada, utešnjujoč pravico svojega organa, biti liberalniša, nego li državni zastop. A razlika ni tolikšna, kakeršno je videti na prvi pogled, ker tudi po vladni predlogi, in to izhaja iz besed: „iz katerega razloga si bodi“, državni pravdnik lahko uvažuje razloge, zaradi katerih se poprime zgolj objektivnega postopanja. Ti razlogi so mu lahko tudi politični in nahajajoči se v katerih odnošajih koli, tako da mu ne kaže in torej ne „more“ preganjati storilca. In prav ta razlog je utegnil napotiti državni zbor, da se je odločil za dikičo, ki odpravlja navidezne spone državnega oblastva.

Da je bilo objektivno postopanje vzlic temu le subsidiarno in izjemno, kaže nam praksa, ki je prišla za zakonom, — zasegali niso le tiskovin, nego preganjali so tudi žurnaliste. A le-ti so kmalu občutili, da to ni prijetno, in želeli so si le objektivnega postopanja. Državno pravdništvo Dunajsko je temu rado ugodilo, postopajoč vsikedar le objektivno, kedar se mu je takšna

želja izrazila od lista. Toda kmalu se je izpremenilo mnenje o objektivnem postopanju. To pa zategadelj, ker so začeli liste — ustavljati na podlogi § 38. tiskovnega zakona, kateri je sedaj po zak. z dne 15. oktobra 1868 razveljavljen. Žurnalisti vseh strank so se dvignili ter v spomenici pritožili do pravosodnega ministerstva zaradi „krive“ interpretacije zakonove. Zahtevali so zopet osebnega preganjanja, da bi jim bilo moči svoj list braniti po rednem postopanju pred sodnikom. Po razveljavljenem § 38. tisk. zak. odpadel je poglavitni povod tej pritožbi.

V novo fazo stopilo je objektivno postopanje po zakonu z dne 9. marcija 1869, št. 32 drž. zak., s katerim so se uvedla porotna sodišča za hudodelstva in pregreške, storjene po vsebini tiskovin. Do tedaj so razsojala v objektivnem in subjektivnem postopanju sodišča, sestavljena od sodnikov-pravnikov, odslej pa jim je dana le razsoja v objektivnem postopanju. Državnemu pravdniku je bilo torej uvaževati razmere, ima li upanje zmagati s subjektivno obtožbo pred porotniki, — če ne, kazalo mu je poprijeti se objektivnega postopanja ter zahtevati sodbe sodnikov po poklicu, ker si je njen izid laglje predočeval. Ali občutilo se je kot anomalija to, da ima državni pravdnik pravico izbirati si sodišče in si to urediti tako, kakor mu bolje kaže, — čeprav je stvar jedna in ista, namreč inkriminovana vsebina tiskovine. Zahtevati je bilo smeti po pravici, da sodi kaznivost tiskove vsebine isto sodišče, katero je pristojno soditi v subjektivnem postopanju.

Toda pomoči tudi ni donesel kazensko-pravdni red iz l. 1873., nego poostril in razširil je celó še objektivno postopanje. Da je to jasno, poseči nam je nekoliko nazaj. Tiskovni red iz l. 1852. dovoljeval je v § 25. zaseči tiskovino, če je iz njene vsebine izhajalo kaznjivo dejanje, katero je bilo uradoma preganjati. Bilo je torej moči zasegati tudi zaradi prestopkov, če jih je bilo uradoma preganjati. Zakon o kazenskem postopanju v tiskovnih rečeh iz l. 1862. poznal je v § 16. preganjanje tiskovin le za hudodelstva in pregreške, in tega se je držala tudi novela iz l. 1868. v čl. V. Kazensko-pravdni red iz l. 1873. pa, določujoč v § 493., „da sodišče razsodi o tem, ustanovi li vsebina kake tiskovine kako kaznjivo dejanje...“, zopet raztega preganjanje na prestopke in gre še dalje, nego li tiskovni

red 1852. l., ker dopušča preganjati tudi zaradi privatnih prestopkov, če to javni interes zahteva. Določilo §-a 493. daje torej oblast državnemu pravdniku, da objektivno postopa tudi tam, kjer bi subjektivno ne mogel. Ni nam pri rokah gradivo, iz katerega bi razvideli, kako so nastala ta, diskrecijonarno moč državnega oblastva takó zeló razširjajoča določila, a vidi se nam, da državni zbor ni si predočeval dosežaja njihovega.

Ta določila so storila, da so pričeli — a to še le pred nekoliko leti — zasegati tiskovine, ako so žalile vnanje suverêne. Vnele so se zaradi tega živahne razprave, ali je to po zakonu, mari ni. Zagovorniki tega postopanja sklicevali so se na to, da zakon dopušča preganjati kaznjiva dejanja v obče in ne prebirajoč, ali jih je preganjati uradoma, ali le zasebno, potem da javni interes zahteva, da ni žaliti vnanjih vladarjev, ker bi žalitve vzbudile publicistične in eventualno diplomatične razprave, te pa bi utegnile kaliti odnošaje med državami.

(Dalje in konec prihodnjič.)

Dr. F.

Zadružništvo (socijalizem).

Ako sem si dovolil, rabiti slovensko besedo za latinsko: „socijalizem“, opravičil bodem to lahko. Pomen jugoslovanske zadruge je bil in je še danes: vzajemno delo več oseb in vzajemno uživanje pridelkov, ali njih razdeljevanje med iste osebe. Prav to pa je tudi pomen socijalnim naukom naše dobe. Razlika je le ta, da stoji jugoslovanska zadruha na trdni podlogi krvnega sorodstva, novejši učitelji pa si upajo združiti ljudi v vzajemno delo brez posebne vzajemne ljubezni.

Kjerkoli se vzbudi močna vzajemna ljubezen, pravo bratoljubje, onda se mu približa tudi zadružništvo. Nahaja se tudi v zgodovini krščanske vere. Ko se je namreč začel širiti nauk krščanske ljubezni, prešinila je ta ljubezen tako močno nekatere vernike, da se jim je videlo potrebno, razdeliti tudi vso svojo imovino med krščanske brate. (Primerjaj v zgodovini apostolov pripovedko: „Ananija in Safira“.) Pri tem zadružništvu pa za-

denemo tudi uže na komunizem, t. j. na vzajemnost imovine, ne le na vzajemnost pridelkov. Takisto v jugoslovanski zadruzi.

Ali malokedaj je izviralo zadružništvo iz tako čistega in blagega vira. Navadne korenine so mu bile v srednjem veku krute strasti, pohlep ubožcev ob onemogli državni vladi. Tako so kmetski uporniki na Nemškem in Slovenskem jeli gradove podirati in blago razdeljevati. Še dandanes se vstraši mirni državljani, če se lotijo zadružništva neomikani delavci, preteči, da po svoje, kakor umejo, vresničijo misel o enakopravnosti vseh ljudi. Ker pa zmot ni moči odpraviti drugače, nego po znanstveni preiskavi, onda je vredno pretehtati korenike zadružništva in ozirati se na druga, trdo obstoječa svojstva človekova ter svojstva narodnega gospodarstva, da spoznamo, so li opravičena načela jednakomernega uživanja, celo: se li dajo zvršiti?

Mnoge so korenike zadružništvu nekrščanskemu (namreč tistemu, katero ne izvira zgol iz ljubezni do bližnjega). Ko se je spoznalo, da so vsi ljudje jednaki po pravu, držali so se nekateri trdo in slepo pomena enakosti, izvajajoč iz njega, da naj vlada enakost povsodi, tudi pri uživanji. Prezirali so, da naša enakost je res bistvena po bistvenih naših lastnostih in po pravu, vendar pa nismo si jednaki po zmožnostih in po činih. Iz naše svobode, iz večje mere te ali druge zmožnosti izvirajo tudi različni učinki. Ako sem n. pr. zdravnik, onda po svojem svobodnem delu učinim kaj drugega, nego li kmet ali obrtnik. Akotudi redi zemlja človeka na kopnem in na morji, po gorah in v ravnini, na severu in v toplih južnih krajih, — vendar redi ga povsodi drugače; pridnega bolj zdatno, nego lenega, umnega celo bogato mimo neumnega. Ker so od nekedaj tudi delali roditelji najpreje za svoje otroke, izročili in zapustili njim imovino, onda so nejednakosti porodile človeške individualnosti, a naše okolice tudi nejednakosti imovine, nejednakosti uživanja. In ker ni moči odpraviti človeških in zemljiških posebnostij, uže zaradi tega ni, da bi se odpravila lastnina ali imovina, in ne da se ustanoviti jednako uživanje. Ljubezen roditeljev do otrok je tolika, da bi dobri roditelji, če bi se danes razdelila vsa imovina na jednake deleže, uže drevi sebi nekaj pritrkali, a pridejali svojemu sinu, in nejednakost bi bila zopet gotova. In jutri bi raztočil lahkomiselnik svoj delež vina, zmerni sosed pa bi ga

še prihranil in zamenil pojutranjem za drugo blago lahkomiselnikovo, pridni mož bi obdelal svoj kos zemlje, lenuh pa ne, in čez leto dnij ali čez nekaj let bili bi tam, kjer smo danes. To je moč človeške svobode, človeške individualnosti.

Ko so pa spoznali socijalisti, da je svoboda njih najhujši nasprotnik, začeli so tajiti tudi svobodo, in sicer na dvojni način. Naslednji obris novejših zadružnih nauk je posnet po dru. Ahrensu.

Najkrutejši sistem je materijalizem, ki taji Boga in dušo, kateremu človek ni nič drugega nego žival, kateri torej tudi države ne smatra za nič drugega, nego za živalsko zadrugo, katera naj skrbi enakomerno za vsako žival, imenovano: „človek“. Ti ljudje tudi nočejo zakona med jednim možem in jedno ženo, nego vsa zadruga bodi jedna rodbina. V tej zadrugi (Robert Owen) ne bodi niti hvale, niti graje, niti kazni, niti zaslужka. Jednak nauk naj jednako vzgoji vse člane in privabi jim jednak značaj; kakor bodo jednako deležni vse imovine in vseh dohodkov, tako naj se tudi jednako zanimajo in trudijo za zadrugo. Rojen Anglež, bil je Owen pa tudi toliko samostojen človek, da ni niti mislil države klicati na pomoč, nego sam je osnoval tako zadrugo, kakeršno si jo je izmislil, druge pozivajoč, naj jih snujejo še več. Ker je bil imovit in je prepustil svojo imovino zadrugi, držala se je nekaj let, dokler je živel on sam; po njegovi smrti pa je kmalu razpadla.

Dokaj nevarniši so bili francoski učenjaki Fourier in St. Simon, še poprej (1796) Baboeuf, ki so klicali državo na pomoč, prav po francoski šegi, po kateri naj država oživetvori vsako obliko, ki se je kedaj izcimila v možganih samosvestega ali samoljubega moža. Fourier je še dal veljati različnost značaja, zmožnosti in nagonov, ali učil je, država naj zapoveduje vsakemu, kako mu je rabiti svoje zmožnosti, kaj delati; država naj pa tudi razdeljuje pridelke po vsakega svojih zaslugah. Fourier torej taji svobodo, taji pa tudi enakost uživanja, in zato so ga kmalu zapustili. Prekosila sta ga St. Simon, komunist Cabet, in zlasti pri St. Simonu se je pokazalo, da je prišel kot materijalist do istih sklepov, kakor nemški pantheist Hegel. Pantheizem namreč tudi taji, da je Bog samostalno bitje, in pozna le božji razvitek v prirodi, zlasti v človeškem

duhu. Še le v možganih filozofovih se zaveda duh, — celokupnost tega človeškega duha, to je po Hegelu: „duh sveta“, to mu je pomen Boga! Bolj ko napreduje človeški duh (občno mnenje), bolj se je razvil svetovni duh, in ker se izraža človeški duh, občna volja, najbolje v državi, tedaj mu je država tudi vtelešen Bog. Po tem nauku pa tudi ni prostora za vrednost človeka kot individuvalnega bitja, ni prostora za svobodo. Če je država vtelešen Bog, udati se mu mora posamezni človek popolnoma. Seveda se Hegelu ni sanjalo o nasledkih njegovega sistema, ali prišli so drugi, ki so jih izvedli. Takisto pa je St. Simon hotel osnovati novo vero, učeč, da se Bog javi vsak čas v enem človeku, ki ga je imenoval: „loi vivante“ (živi zakon). Ostali vsi morajo tega poslušati; ta in pomočniki njegovi naj razdelijo med druge ljudi vse delo, a tudi znanost, umetnost po zmožnostih, delijo naj tudi pridelke, kolikor moči po enakosti. Lastnina do vsega pa pripada celoti, osebne lastnine ni.

Ne pretehtujemo, koliko so se bolj ali manj držali vsi nasledniki najnovejše dobe teh svojih učiteljev, ki so živeli v prvi polovici našega veka. Jedinu so si, taječi človeško svobodo in potem je prav vse jedno, določujejo li vsemogočnost države ali cerkve, ali sploh kake večine. Tako n. pr. imenuje Lasalle sedanjo lastnino: tujstvo, in pravi, da hoče zadrugištvo osnovati lastnino, ki je utemeljena v delu; zadrugištvo po njem ne pomenja nič drugega, nego razdeljenje lastnine: „po društvenih razmerah“. Seveda pozabi, da bode jutri učinek lastnine ist, kateri je bilvčeraj.

Naj omenimo še najnovejše jako pohlevne oblike socializma. Dne 29. oktobra 1888 je pisal o njem advokat dr. Kraus v „Gerichtshalle“ in završil takole: „Akotudi se ne upiramo zoper kapital in lastnino, ki sta dorasla po zakonih, dosihdob veljavnih, vendar imamo brez dvojbe pravico, določiti za bodoče čase pridelke bodočega dela kot lastnino tistim, ki jih pridelajo, namreč vse pridelovanje premeniti v ta namen.“ — Tudi dr. Kraus torej ni dosleden. Kedor namreč prepušča pomen „lastnina“ še v tako majhnem krogu, tist se tudi ne more več braniti učinkov lastnine, a ti učinki se zovejo kapital, kateri se množi po svojih učinkih, po učinkih svojega lastnika. Ne pozabimo, da je n. pr. uže vsaka njiva kapital. Kako naj se pridelajo vzajemni pridelki brez vzajemnega kapitala?

Jedini dosledni socijalisti so torej gotovo komunisti. Ali njih glavna pomota je kriva sodba o vrednosti posameznega človeka. Vsak človek je tudi samostalna oseba, vsak ima svoje zmožnosti, svojo krepost v delavnosti, in vsakedor si je mlad pridobil tudi več ali manj tega ali onega nauka, torej znanja. Vsak človek rabi drugače svoje zmožnosti, in to po pravici, ker v to smo dobili od Stvarnika različnih zmožnostij, da potem človeška družba postane imovita vsega znanja, vse umetelnosti, vsega blaga. Ako pa imamo svojo svobodo, deležni smo tudi mi sami prvi učinkov svoje svobode, a to je etična podloga „lastnini“. Ako smo poklicani, da trgamo sad svojega dela, dati ga smemo tudi svoji deci, ali zapustiti ga jej po svoji smrti. Jednakost ljudij velja le pred sodnikom in po vsem pravu, ne velja pa po zmožnosti, niti ne po delavnosti, niti ne po pridelkih delavnosti.

Lahko bi naštel dosti primerov, ki jasno ovržejo vse socijalistične nauke. Nekaterih naj navedem. Kmet je na primer plačeval hlapca od novega leta do Petrovega. Potem pride toča, ki pobije vse pridelke. Kaj pa po vinogradih, kjer so lastniki doplačevali leta in leta na stroške? Kako hočeta Lasalle in dr. Kraus „določiti pridelke bodočega dela kot lastnino tistim, ki jih pridelajo?“ — Ali recimo, da je iztrebil ubogi želar s triletnim trudom hosto in napravil rodno njivo, potem pa umrl. Komu je to storil? Ali svojemu sinu, ali pa naj Lasalle in dr. Kraus določujeta, komu pripadajo odsihdob pridelki? — Ako si najel delavce premog iskat in našel bogato jamo, tačas bodo lahko govorili socijalisti o: „sadu človeške delavnosti, o pravici delavčevi do vsega pridelka svojega dela“ i. t. d. Kaj pa, če si iskal premoga in pri tem zapravlil vso svojo imovino; ali naj ti sedaj delavci vrnejo služnino, katero si njim plačeval ali vsaj del? — Takisto je pri obrtnosti, takisto v trgovini. Marsikateri fabrikant si je pridobil po svojem pridelovanem blagu bogatstvo, a drugi je izgubil, kar je imel, ker je padala cena njegovega blaga. Še bolj zavisen od cene je kupec, tako, da pri njem delo ni tako važno, nego li druge razmere, ki vplivajo na ceno.

Iz vsega pa je videti: Delavec ni deležnik pridelkov, on ne dela, da bi pridelal, on hoče pred ujem, namreč, on hoče, da je izplačevan naprej, dan na dan, nepogojno (se li bode kaj pridelalo ali ne). Služnina se torej ne daje iz pridelkov, nego iz

kapitala, služnina je, kakor seme, dana na up in dobro srečo. Kedo sme torej trditi, da delavcu pristoja še več, nego služnina? Po pravici gotovo ne: ako si delal na tujo srečo ali nesrečo, ako nočeš deliti nesreče, torej tudi nisi deležnik sreče tistemu, ki — „alj pa konec leta bode kaj prireje, sam ne ve.“

Vse kaj drugega so pritožbe o bedi delavcev, o slabih stanovanjih in o gladu, o pomankanji na stare dni. Vse to je vredno tehtnega premišljevanja, ali najpreje trdim, da to ni več združništvo. Naj skrbi država za stare in onemogle delavce, naj določujejo zakoni, kako je zidati zdrava stanovanja; naj olajša država prestop v drugo delo (ako se ne izplača privajeno) po dobrih šolah, po nizkih vozniinah na železnicah, pri najemanji delavcev za državna dela; naj se dajo delavcem politične pravice itd. — ali vse to ni več združništvo. Služnine ne bode določila država in je ne more določiti — nikoli.

Služnina namreč je cena, kar je vsaka druga cena. V narodnem gospodarstvu se ne vpraša, je li cena žita, ali cena dela, ali cena grajščine. Vse, kar se zove cena, podvrženo je jeklenemu pravilu: „Kedar se išče blaga, poskoči cena, kedar se blago ponuja, pada cena.“ Tako je tudi s služnino. Ako n. pr. iščeš v mali vasi deset tesarjev najedenkrat, poskoči služnina; ako pa hodi tesar sam dela iskat, padala bode. To pravilo velja v celoti strogo, neomahljivo in nobena država ni kos premagati ga. Kaj bi hasnilo, ako n. pr. država danes določi: „Vsaka hišina, ki je dobivala dosihdob 6 gld. na mesec, zasluži naj dosihdob 10 gld. na mesec.“ Bolj ubožne gospe bodo koj podile hišine iz službe in domača gospa bode sama svoja hišina. Jutri se bodo ponujale hišine, iz službe odpravljene, za staro služnino, pojutrajšnjem še za nižjo, in državina naredba drugega ni prouzročila, nego zmešnjave, ki nekaj časa trajajo, a jenjajo, kedar se zopet pokažejo v svoji moči zakoni narodnega gospodarstva, ki zopet naredijo mir, mir na jedini podlogi pravega razmerja med ponujanjem in iskanjem.

Tukaj je tudi meja, do katere se daje rabiti „strike“, namreč vkupni izstop vseh delavcev jednake vrste iz dela. To sredstvo je zakonito, in naj ga rabijo delavci, kjerkoli se njim plačuje res premajhena služnina. Rabijo ga pa dandanes prepogostem in njih voditelji ga zapovedujejo včasih v razširjenih krogih le

s tem namenom, da gladijo pot bodočemu združništvu. Motijo se; „strike“ hasni, kjer je cena pod povpraševanjem, a „strike“ bode brez uspeha, kjer je cena dela ali služnina primerna ali uže prevelika. Saj navadno bode tako izteklo, akoprem ne tajim, da lahko učinijo postranski vzroki včasih tudi drug učinek.

Še jedno naj dodam. Ali je res taka sila, da določi služnino zakon? Je li res delavec tako stiskan, tako reven, tako podoban prejšnjemu robu? — Tudi to ni res. Dvojna pomota je to. Prvič namreč so pomnožile vse blago nove iznajdbe, varčnost pridnih ljudij tako zdatno, da naš delavec sedaj bolje stanuje, da se bolje oblači in bolje hrani, nego pred 40 leti. Uborne kočee so se izpremenile mnogo v primerne hiše; pavola, svečava je v dober kup; železnice in parobrodi privražajo žito iz Amerike, z Ruskega ter iz Indije. Obresti so padle in padajo še dandanes, vzlic bojazni, da bode svetovni boj. Bolj ko se množi kapital, bolj po ceni so obresti, ker se ponuja več kapitala. Kako neumno so delali komunisti, ki so požigali in razdirali poslopja ter stroje zgol iz sovrašstva do kapitala, ne pomislivši, da mora biti več ljudij blaga deležnih, tem več, čim bolj se množi blago! Če bogatin gradi novo poslopje, tudi strežaj dobi lepše stanovanje, nego mu je bilo poprejšnje. — Drugič pa je tudi poskočila služnina jako visoko. Kedor pomni, da je zaslužila pred 40 leti dekla na deželi po 12 gl. na leto, lahko je prepričan, da je res tako. Poglejte obrtne pomočnike; večjidel so oženjeni, takisto prosti delavci po tovarnah in pri železnicah. Kmet uže ne more več dobiti pravega hlapca, zlasti ne blizu mesta; zakaj ne? Ker je služnina po mestih jako visoka.

Od kod vse to? Držimo se zopet gori navedenega jeklenega narodno-gospodarskega zakona in recimo: Išče se več prostega dela, nego se ga ponuja, — pravo bodemo zadeli! Ni več toliko preprostih, neomikanih ljudij, ki ne znajo delati drugače, nego s svojimi rokami; vsakedor se je uže naučil nekaj več. Naši vinčarji so uže tudi tesarji, zidarji itd., vsakedor ali vsaj mnogo jih je hodilo v šolo in razširili so si svoje znanje. Tako se je vzdignila cena preprostemu delu, a znižala cena bolj omikanemu delu. Tako se je poravnala marsikatera grozna razlika med bogatcem in revežem, in poravnalo se bode še več razlik. Le visoka služnina je vzrok, da so smele pred kratkim nekatere države

tako zdatno povišati posredne davke na žganje, pivo, petrolej, kavo itd. To se ne bi nikakor posrečilo pred 40 leti. S tem ne mislim reči, da sem prijatelj posrednih davkov, nego navajam le gotove zgodbe našega časa.

Spoznali smo torej, da napreduje narodno gospodarstvo dokaj hitro po svojih lastnih, starodavnih načelih. Zlasti je občna dolžnost, obiskovati šole, tudi napredek po gospodarskem smislu, ker vpliva na večjo služnino prostega dela. Spoznali smo, da pomnoženje kapitala nikakor ne vodi do njegove vsemogočnosti, nego da mora padati njegova moč bolj in bolj, ker se znižujejo obresti. Ni ga nam torej treba zadružništva, kateremu nas učijo novi voditelji; napredujemo brez njega, bolj gotovo in dandanes tudi ne več tako počasno.

Težko, da še doživimo takšno dobo, kakeršna je bila v začetku krščanstva, da bi namreč dobili zopet zadružništvo na podlogi močne vzajemne ljubezni. Ako pa obžaljuje navdušen mladenič nedostatke naše dobe, razmere med bogatinom in ubožcem, ako ga mičejo nauki zadružništva, naj ne pozabi nikoli, da ni kos, sveta izpreobrniti koj na mah. Kos pa je, da tudi svoj delež stori za polagano poravnanje razlike; naj se le trudi svoje žive dni, razširjajoč omiko in prihrani naj po svoji varčnosti tudi nekaj kapitala bodočemu zarodu. Tako bode pripomagal tudi narodno-gospodarskemu napredku, tako skrbi za nizke obresti in visoko služnino bodočih časov!

Dr. Janko Sernec.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Zahteva, da je odstopiti v porabo prepuščene parcele, predmet je lastninski tožbi po smislu § 369. obč. drž. zak., a ne tožbi po § 1435. obč. drž. zak.

Tožbi c. kr. finančne prokurature v Lj. zoper A. S. v V. je m. del. okrajno sodišče v Lj. z razsodbo z dne 5. marcija 1889, št. 3607 ugodilo iz naslednjih, stvar ob jednem pojasnjujočih razlogov:

Po navedbi tožbe so parcele št. 516 in 897 kat. obč. Str. in št. 222 kat. obč. Gr. župánjice, katere je bila pravnim prednikom toženčevim grajščina Z-ška prepustila v užitek kot nagrado za županovanje (opravljanje županskega posla). Ker pa županovanja več ne potrebuje, in se tudi ne županuje več, zahteva Z-ška grajščina najpreje, da jej mora toženec iz svoje posesti odstopiti te, k njegovemu posestvu vlož. št. 39 kat. obč. Str. pripisane parcele in potem povrniti zemljiški davek, ki je plačan od 1868. l. do vštverno 1880. l. s pripadki in prikladami v vkupnem znesku 70 gld. 93 kr. s 5% zamudnimi obresti od dne vročene tožbe. Navedene parcele so torej bile iz določenega vzroka prepuščene kot nagrada za županovanje; in ker je pravni vzrok, obdržati jih, prenehal, znači se tožba gledé zahtevanega odstopa parcel kot tožba zaradi umnoženja po § 1435. obč. drž. zak. (causa data, causa finita), a glede zahtevanega povračila kot zahteva potroška, za toženca storjenega (§ 1042. obč. drž. zak.).

Tožitelj mora, da utemelji tožbo zaradi umnoženja, izkazati: a) da je zahtevane parcele kot bivšo svojo last prenesel v toženčevo last; b) da se je ta prenos zvršil z ozirom na pogoj, ki je bil obema spornima strankama znan, rekše da toženec, odnosno da županujejo posestni njegovi predniki; c) da tega pogoja ni več. — Pomisliti je, ali je tožitelj ugodil tem zahtevam in kako. Pri versko-zakladni grajščini Z-ški (v kranjski dež. deski zvez. VIII. fol. 413) bile so »župánjice«, katere so prepuščali bivšim županom v užitek kot nagrado za županovanje. Razmerje med grajščino in bivšimi župani bilo je torej gledé teh županij osebno stvarno-pravno, bilo mezdna pogodba, katera se je molčé (§ 863. obč. drž. zak.) nadaljevala in dalje prenašala po zvrševanju medsebojnih dolžnostij. To razmerje zakladno-grajščinskih županij se je v moči ohranilo po pogodbi, katero je grajščina Z-ška sklenila z grajščinskimi podložniki in jo je vladar dne 25. febr. 1785 potrdil (Robotabolitions-Mayerschaftsverstückungs-Contracte s 26. avg. 1785), in sicer v njenem 6. odstavku, ki slove: »Šestič. Gledé vaških županov ostanejo pri starem zemljišča, zauživana kot nagrada, bodi si njiva, travnik ali gozd pod uvetom, da župani svoje dolžnosti izpolnjujejo zvesto in v občni blagor.« To je po smislu dv. dekr. z dne 7. okt. 1793 in § 112. lit. a. obč. sod. r. dokazano. Županjice grajščine Z-ške so potem za francoske vlade na Kranjskem vladni organi,

zastopajoči Z-ško grajščino, dali v zakup na javni dražbi. Tudi to je dokazano po listinah. V preiskavah za napravo nove zemljiške knjige kat. obč. Str. priznal je dne 21. jun. 1884 toženec sam c. kr. finančni prokuraturi, zastopajoči Z-ško grajščino, da so parcele št. 516 in 897 kat. obč. Str. in št. 222 kat. obč. Gr. »županjice«, katere so bili njegovi posestni predniki prejeli od grajščine Z-ške kot župani, in znači se to kot dokazno priznanje. A tudi toženčeve tri priče povedale so, pojasnjujoč predmet, da so zadevne parcele županjice, in da so predniki toženčevi, kot župani, te županjice prejeli od tožeče grajščine v užitek za županovanje in sicer takšno, da je župan grajščinskim podložnikom napovedoval žitnino ter grajščinsko osobje, katero je žitnino spravljalo, z dotično vožno živino vred, kake tri dni pri sebi pod streho imel in hranil (»preleganščina«). Z vsem tem je torej dokazano in sicer: prvič, da so k grajščini Z-ški spadale »županjice«, katere so prepuščali županom v užitek kot nagrado za županovanje; in drugič, da so zadevne parcele št. 516 in št. 897 kat. obč. Str. in št. 222 kat. obč. Gr. takšne županjice. Ker je neovržno dognano, da sporne parcele poseduje toženec kot svojo imovino, dokazano je tudi: *a*) da so se parcele št. 516 in št. 897 kat. obč. Str. in št. 222 kat. obč. Gr. kot bivša imovina zakladne grajščine Z-ške bile prenesle v toženčevo imovino; in *b*) da se je ta prenos zvršil z ozirom na pogoj županovanja, ki je bil znan pravnim prednikom obeh spornih strank. Ker je po najv. pat. z dne 7. septembra 1848 in ces. pat. z dne 4. marcija 1849 podložništvo odpravljeno in so torej prenehala tudi opravila, za katera so se županjice prepuščale bivšim županom v užitek, nastopil je tudi razvezni pogoj užitka (§§ 901, 696 in 709 obč. drž. zak.) in minil vzrok uživanja, a zaradi vsega tega: *c*) odpadel je pogoj, pod katerim je tožiteljica dajala užitek županij (causa finita est) in zakladna grajščina Z-ška je upravičena po § 1435. obč. drž. zak. zahtevati s tožbo odstopa teh parcel.

Toženec ugovarja tožbeni zahtevi priposestovanje, trdeč, da je sporne parcele s svojimi posestnimi predniki več nego 40 let mirno in javno v posesti imel in užival, torej priposestovanjem v last zadobil (§ 1477. obč. drž. zak.), — ter hoče priposestovanje dokazati s pričami in znabiti tudi z glavno prisego. A ne gledé na to, da se dokaz s pričami ni posrečil — ker je prva priča Kr. J. zvrševanje posesti potrdil le za leti 1834. in 1835. in poleg tega

še za poznejšnje, a ne natančneje določeno leto, — ker je druga priča Ka. A. tist čas, ko se je tožba naperila, bil šele 49 let star, in je torej za dobo od leta 1846. do 1851. po § 140 lit. a obč. sod. r. povse zavržen, a za dobo od leta 1851. do 1857. po § 140. lit. f obč. sod. r. sumen, — in ker je le tretja priča Ko. A. 45letno zvrševanje posesti potrdil; in ne gledé na to, da bi moral dne 17. majnika 1846 rojeni toženec dopolnilno prisego o dobi storiti, o kateri ne more iz svojega spoznavanja ničesar znati, in da torej po smislu najv. odločbe z dne 1. okt. 1844, št. 836 zb. pr. zak., te dopolnilne prisege ni smeti dopuščati: itak ne more 40letno priposestovanje v navzočem sporu nikakor obveljati. Županjice so, kakor dokazano, do odpravljenega podložništva (dne 4. marcija 1849) županom prepuščali v užitek kot nagrado za njih poslovanje, in priposestovanje teh zemljišč po županih je po § 1462. obč. drž. zak. izključeno tem bolj, ker so ti posestniki pred tožencem bili le imetniki, a ne posestniki županjic (§§ 309, 318 obč. drž. zak.). Če bi bil tudi ta ali oni prejšnji posestnik podstavo svojega držanja samooblastno premenil in si s tem naslov prilastil, če bi bil tudi svojimi smatral županjice, o katerih je oziraje se na priznanje v zapisniku A ad I in na navedene izpovedbe prič znati moral, da spadajo k grajščini Z-ški in da jih drži le za uživanje; — in če bi bil naposled skušal v posest teh, le začasno in le kot nagrada za županovanje v užitek mu prepuščenih županjic vsiliti, zvito vtihotapiti se in to le začasno uživanje premeniti v trajno pravico, onda ne bi bil mogel ta prejšnji posestnik in njegovi dediči kot nepošteni in nepristni posestniki (§§ 318, 319, 326 in 345 obč. drž. zak.) priposestovati teh županjic, tako dolgo ne, dokler je trajalo mezдно razmerje, to je do odprave podložništva po najv. pat. z dne 7. sept. 1848 in ces. pat. z dne 4. marcija 1849, št. 152 drž. zak., ko je po njej tudi prenehalo županovanje (§§ 1460, 1461, 1463, 1464 in 1477 obč. drž. zak.). Začetek po zakonu možne priposestne dobe preložiti je torej na dan 4. marcija 1849, in tedanji, v zemljiški knjigi (pril. L ad I) izkazani lastnik glavnega posestva, L. I., ki je bil glavno posestvo vlož. št. 39 kat. obč. Str. prevzel po prisodnici z dne 11. julija 1887, št. 281, prenehal je dne 4. marcija 1849 biti imetnik spornih parcel, obdržavši jih kot posestnik, a ne kot posestnik po zakonu (§ 1462 obč. drž. zak.). Tudi njegova, po prisodnici z dne 2. nov. 1849, št. 3182 izkazana dediča L. U. in P. M. nista

imela več naslova nego L. J., in šele tretji in sicer v zemljiški knjigi kot posestnik izkazani P. R., ki je bil glavno posestvo po prisodnici z dne 19. decembra 1856, št. 21612 prevzel, mogel se je sklicevati na priposestovanje po zakonu, pričeneš s prevzemnim dnevom 19. decembrom 1856. Ker pa gré tožeči grajščini po § 1472. obč. drž. zak. izvenredna doba 40letnega zastarenja, in ker od dne prevzete posesti do dne vložene tožbe a doba zastarenja, oziroma priposestovanja ni potekla, nikakor ne more tu obveljati ugovarjana priposest. Toženec se gledé parcel št. 516 in 897 kat. obč. Str. tudi sklicuje na, v § 1472. obč. drž. zak. določeno 6letno priposestno dobo. Temu ni ugovora in obe sporni stranki pripoznavata, da sta bili ti parceli uže od leta 1861 pripisani glavnemu posestvu toženčevemu, urb. št. 50 in 51 grajščine Z ške. A toženec je ta ugovor navedel šele v dokaznem spisu in pretresati je najprvo vprašanje, je li ta ugovor dopusten po smislu sodnega reda. Po §§ 7. in 24. obč. sod. r. in res. z dne 14. junija 1784, št. 306 lit. b zb. pr. zak. je vse ugovore, s katerimi se meni toženec braniti, navesti v odgovoru, drugače se ni moči nanje ozirati v pravnem sporu. In ker se ugovor v dokaznem spisu, opirajoč se na tabularno posest in sklicujoč se na 6letno priposestno dobo, bistveno razlikuje od ugovora v spornih govorih, ki je utemeljen s 40-letnim priposestovanjem, onda se tudi ni bilo moči ozirati na tabularno posest in priposestovanje po njej v navzočem sporu.

(Dalje in konec prihodnjič.)

b) „*Legatum debiti*“ (§ 665 obč. drž. zak.). — Na ustno tožbo smeti je „*genus actionis*“ in zahtevo tožbe tudi v repliki predrugačiti.

V ustni tožbi de pr. 27. marcija 1889, št. 2976, pravi tožitelj, da mu je Urša R., umrša dne 5. januarija 1887, iz izročilnega pisma z 28. januarija 1873 dolgovala očetovo odpravščino 150 gld. S prisojilom z dne 12. februarija 1889, št. 1297, prisodila se je njena zapuščina sinu Janezu R. z nalogom, da mora plačati vse dolgove. Tožitelj zahteva torej, da mora Janez R. plačati ono odpravščino. V repliki popravlja tožitelj tožbo tako, da je bila navedena odpravščina na polovici zemljišča toženčevega očeta Ja-

neza R. vložek 33 kat. obč. C. zavarovana, da se je ta polovica zemljišča po zvršilu prodala Urši R. Na tožiteljevo zavarovano odpravščino je po razdelilnem odloku z dne 26. septembra 1884, št. 7168, pripadlo le 81 gld. 12 kr.; kar je tirjatve več, je pa tožitelj propadel. Pred dražbo je Urša R. tožitelju obljubila, da mu bode vso odpravščino 150 gld. plačala, če ne bode zemljišča dražil. To plačilno obljubo je pozneje zopet ponovila in v svoji oporoki zaukazala je dediču, da mora tožiteljevo tirjatev plačati. Na podlogi tega prosi v repliki, da se toženec kot oporočni dedič Urše R. ob sodi plačati to tirjatev iz izročilne listine z dne 28. januarija 1873, katero je Urša R. obljubila plačati in jo tudi pripoznala v oporoki.

Okrajno sodišče v K. je zahtevi v repliki gledé na § 665. obč. drž. zak. povse ugodilo.

Višje dež. sodišče je pa z odločbo z dne 20. marcija 1890, št. 2463, prvo rzsodbo predrugačilo in tožitelju priznalo le 81 gld. 12 kr., a odbilo tožbo z 68 gld. 88 kr. Razlogi: Zaradi tirjatve 150 gld. bi se lahko dve tožbi vložili. V jedni bi se lahko utrdilo obligatorno razmerje z zapustnico, a druga bi bila tožba za volilo po smislu § 665. obč. drž. zak. V prvi mora tožitelj donesti popolni dokaz, a v drugi mu je le dokazati, da je bil toženec z dolgom obremenjen v tožiteljevo korist. Tu tožitelj svoji zahtevi podlaga pogodbeno zavezo, kakeršna je bila prvotna in pozneje baje ponovljena. Ta temelj je ničev na dve strani, kajti prvotna niti ponovljena pogodba ne sme biti predmet tožbi (dvor. dek. z dne 6. junija 1838, št. 271 zb. pr. zak.) in o ponovljeni pogodbi ni se naložila glavna prisega, zatorej je brez dokaza; oporočna naredba ne more na to stran dajati nikake opore. Kot tožbe za volilo pa zahteve tožiteljeve ni moči smatrati, ker te tožbene pravice ni navajal in se bi to ne strinjalo z bistveno zahtevo, glasečo se na prevzetje dolga. To se ni nič predrugačilo s tem, da se v zahtevi omenja oporočna naredba, kajti z njo se hoče — če tudi slabo — dokazati le obligatorno razmerje, a ni se ugotovilo dolžno volilo. Ko bi tožitelj zahteval dolžno volilo, bilo bi obravnavati, je li zapuščina zadostna, velja li to volilo ali ne. V to se pa tožencu ni dala prilika in zato je bilo prvo rzsodbo predrugačiti.

Najvišje sodišče je z odločbo s 17. julija 1890, št. 6883, rzsodbo drugega sodnika predrugačilo ter obnovilo rzsodbo prve inštanice.

Razlogi:

V denašnji pravdi zahteva tožitelj od toženca kot vsečihar-nega dediča po Urši R. plačila očetove odpravščine 150 gld. iz izročilne listine z dne 28. januarija 1873, ker je Urša R. l. 1884. tožitelju obljubila, da mu to svoto plača, ako ona zdraži Janez R-ovo polovico zemljišča vlož. št. 33 kat. obč. C. in je tožitelj ne bode dražil; dalje, ker je Urša R. to plačilno obljubo ponovila leta 1886., in ker je Urša R. ta dolg priznala tudi v svoji zadnji volji z dne 30. decembra 1886 in zaukazala dediču, da ga plača. Prvi sodnik ugodil je tožbeni zahtevi gledé na § 665. obč. drž. zak., drugo sodišče je pa zahtevo, kolikor presega svoto, ka-tera se je tožitelju dodelila pri razdelitvi skupila z dne 26. sept. 1884, št. 7168, odbilo zato, ker tožitelj ni za dolžno volilo tožil. Zoper to odločbo vložil je tožitelj revizijsko pritožbo, katera je opravičena. Po sedanjem pravu o pravnih ni tožitelj zavezan pri-dejati svoji tožbi določenega tehničnega značaja, nego po § 30. obč. sod. r. mora v tožbi po času dogajanja navesti vsa dejanja, iz katerih hoče izvajati svojo pravico, mora povedati vse okolnosti, ki mogo njegovo pravico ugotoviti; če je ustno tožbo vložil, sme po § 21. obč. sod. r. in dv. dek. s 15. januarija 1787, št. 620 lit. b zb. pr. zak., tudi v repliki predrugučiti »genus actionis« in iz tega izvirajočo prošnjo. Tu tožitelj v svoji ustni tožbi zahtevo samo tako utemeljuje, da mu je dolgovala Urša R. po izročilni pogodbi z dne 28. januarija 1873 očetovo odpravščino, katero mora toženec kot njen vsečiharni dedič plačati, a v repliki uteme-ljuje zavezo Urše R. rekši, da se mu je l. 1884., ko je bilo polo-vico zemljišča vlož. 33 kat. obč. C. Janeza R. po dražbi prodati, Urša R. zavezala plačati teh 150 gld., če ona zemljišče zdraži in ga on ne bode dražil; da je l. 1886. ponovila to plačilno obljubo; in naposled, da je v oporoki zaukazala dediču, da plača ta dolg to-žitelju. Akotudi je drugo sodišče prav opomnilo, da gori navedene prvotne in ponovljene pogodbe po določilu dv. dek. s 6. junija 1838, št. 271 zb. pr. zak., ni smeti storiti predmetom tožbe, vender se po navedenem drugo sodišče ni smelo odvezati od dolžnosti, da preiskuje, je li tožbeni zahtevi, ozirajoč se na oporočno naredbo, ugoditi ali ne. Urša R. je v svoji oporoki izrecno izjavila, da je tožitelju dolžna 150 gld., določujoč, da je, če ni drugače, toliko

odprodati od njenega zemljišča, da se ta dolg plača. Toženec se je na podlogi te oporoke priglasil k zapuščini Urše R. dedičem in ni trditve, da je voljeni dolg različen od dolga v tej tožbi. Gledé na to je reči, da gre tu za »legatum debiti«, katero mora toženec po § 665. obč. drž. zak. plačati in to tem bolj, ker se niti ne trdi, da ni zapuščina zadostna za plačilo volil. Tudi ni reči, da toženec ni imel prilike za ta ugovor, kajti tožitelj se izrecno opira tudi na določbe oporoke in ta naslov tirjatve je vpleten v popravljeno tožbeno zahtevo. Po pravici je prvi sodnik ugodil tožbeni zahtevi v popolnem obsegu in sicer ne gledé na to, da je v replike zahtevo zapisan tudi naslov tirjatve in prevzetega dolga, ker je to prevzete dolga le nagib »legati debiti«, a ta nagib je pa gledé na svojstvo tega legata brez pomena. Iz teh razlogov bilo je ustreči revizijskim pritožbam.

c) Sme se li ponoviti narok za prisego? Kedaj, komu in po kakem razmerji je povrniti stroške dokazovanja (§ 24—26. zak. z dne 16. maja 1874, št. 69 drž. zak.)?

V pravdi O. Gr. proti M. R. zaradi 116 gld. 22 kr. je okrajno sodišče v Št. P. za pravo spoznalo, da mora toženec tožitelju brezpogojno plačati 23 gld. 92 kr., potem znesek 32 gld. 10 kr. in 20 gld. 20 kr., vkupe 52 gld. 30 kr., ako ne bi storil dveh, njemu naloženih glavnih priseg, in naposled znesek 40 gld., ako tožitelj ne bi storil dotične njemu naložene glavne prisege. Stroškov v znesku 45 gld. moral bi toženec plačati znesek 10 gld. nepogojno, delne zneske po 12 gld., 7 gld. in 16 gld. le tedaj, ako bi tožitelj zmagal glede imenovanih treh zneskov 32 gld. 10 kr., 20 gld. 20 kr. in 40 gld. Ako odpade ta ali oni znesek iztožene glavnice onda tudi toženec ni dolžan plačati dotičnih stroškov. Da bi smel sploh v kakem slučaju toženec tirjati kaj stroškov od tožitelja, ni bilo rečeno.

Obe stranki nastopita o pravem času prisego, ter je bil narok za priseganje določen na 23. avgusta 1889. K temu naroku prišli sta obe stranki, prisegla pa ni nobena, ter sta obe zopet odšli domov.

Dne 29. septembra 1889 prosi toženec znova, naj se določi drugi dan, pri katerem bode prisegel, ter je utemeljil to svojo

prošnja, češ, da sta bila on in tožitelj uže pri prvem naroku pred sodiščem, da sta se začela pogajati zaradi one svote, ki je bila zavisna od priseg, da sta zategadelj šla izpred sodišča, pa da se vender pozneje nista pogodila. Okrajno sodišče v Št. P. ustreže tej prošnji ter določi nov dan za prisego.

Na tožiteljevo pritožbo premeni višje dež. sodišče prvega sodnika odlok ter zavrne prošnjo tožencu, obsodivši ga, da mora povrniti stroške pritožbe iz teh-le razlogov: Dokazano je, da je toženec obe prisegi nastopil pravočasno, da je bil prisežni narok določen na 23. avgusta 1889, pa da takrat toženec priseg ni storil. Po smislu § 210. obč. sod. r. je prisego pri določenem naroku tako gotovo storiti, ker bi sicer tega pozneje ne bi bilo smeti in moči dovoliti in bi se protivje tega, kar bi bilo dokazati po prisegi, smatralo za resnico. Po tem takem naroka, ki je bil določen v priseganje, ni nikedar moči ponoviti na prošnjo tiste stranke same, kateri je bilo priseči, ter je brez pomena, zakaj se pri prvem naroku prisega ni storila.

Na pritožbo toženca M. R. je najvišje sodišče potrdilo odlok prvega sodnika in izreklo, da se naj prvi sodnik na stroške te pritožbe ozira, konечно rešujoč dokazno postopanje in sicer zaradi tega, ker sodišče nima pravice uradnim pôtem določiti nasledkov, ki nastopijo, kedar stranka prisego zamudi, dalje ker tožitelj pred novo prošnjo za zopetni narok ni zahteval, da bi se prisega smatrala za nestorjeno, dalje ker po tem takem ni nikakeršnega sodnega izreka, ki bi tožencu prepovedal ali nemogočo storil prisego, in torej po zakonu ni razloga, da se dotični prošnji ne bi smelo ustreči, naposled, ker o stroških za pritožbo sedaj še ni moči sklepati, predno ni zvršeno dokazno postopanje.

Tožitelj prosi sedaj tudi novega naroka, pri katerem bi storil prvokrat zamujeno prisego zaradi zneska 40 gld. Prvi sodnik ustreže tej prošnji ter znova določi dan za prisego.

Pri tem naroku tožitelj svoje prisege ne stori, toženec stori pa obe njemu pridržani glavni prisegi ter zaznamuje vse svoje stroške pri dokaznem postopanju. Rešujoč zapisnik odmeri prvi sodnik te stroške ter izreče, da tožitelj ni prisegel, pač pa toženec.

Na tožiteljevo pritožbo, ki se je opirala na razsodbo, po kateri nima toženec v nikakeršnem slučaju od tožitelja tirjati stroškov, ter bi tožitelj sedaj samo izgubil dotične imenovane delne

zneske 32 gld. 10 kr., 20 gld. 20 kr., 40 gld., ne pa moral še trpeti druge škode ali pa celò sam plačati kakih stroškov, — potrdilo je višje deželno sodišče prvega sodnika odlok oziraje se na §§ 404. in 424. obč. sod. reda in resolucijo s 14. junija 1884, št. 306 zb. pr. zak., ter na to, da je toženec svoje stroške zabeležil in zahteval, da mu jih je povrniti.

Dr. H.

d) Če zahteva odvetnik, da mu sodišče določi njegov stroškovnik, primerjaj se istopis za sodišče z istopisom, stranki poslanim; če se ne strinjata oba istopisa v več posameznih točkah, vzemi sodnik, določujoč račun, v podlogo tudi istopis za stranke.

Dr. X. prosil je, naj bi mu sodišče določilo račun zaslužka in stroškov proti Y. Letá, zaslišan o predloženem računu, upiral se mu je glede več toček in predložil sodišču istopis računa, ki mu ga je bil dr. X. podal in v katerem so bile nekatere točke nižje umerjene, nego v računu, predloženem sodišču; prosil je torej znižanja, pozivajoč se na račun, ki ga je bil sam prejel.

Prvi sodnik določil je na to račun v vsem znesku, ne da bi dodal posebnih razlogov.

Na pritožbo Y-ovo znižala je druga inštanca znesek, ki ga je določil prvi sodnik, zategadelj, ker je določil prvi sodnik več, nego primerno; na račun, ki ga je bil dal dr. X. pritožitelju, ni bilo moči ozirati se, ker sodišču je zgol po spisih in trudu, v njih obseženem, presojati zaslužek pravnega zastopnika in ker gre tu zgol za določitev stroškov.

Najvišje sodišče pa je z odločbo z dne 29. okt. 1889, št. 12303 ugodilo izvenredni reviz. pritožbi Y-ovi iz teh-le razlogov: Ako se vidi odvetniku potrebno, da si dá določiti po smislu dv. dekr. z dne 4. okt. 1833, št. 2633 zb. pr. zak. račun zaradi tega, ker mu ugovarja stranka po njem zastopana, da so posamezne točke računa pretirane, onda ni, da bi odvetnik v računu, predloženem sodišču, navajal zaslužek v večjih zneskih, nego li v računu, ki ga je bil dal stranki. Ako predloži stranka, zaslišana o računu odvetnikovem, račun, ki jej je došel od odvetnika, onda se je sodniku, odmerjajočemu nagrado, ozirati ob jednom tudi na le-tá račun in sosebno ni dovo-

ljeno, odmerjati več nagrade za odvetnikov trud, nego li ga je ocenil odvetnik sam v računu, poslanem stranki, več, nego li torej nagrade sam zahteva od stranke. Dr. X. dal je pritožitelju račun, na kateri se le-ta v svoji pritožbi sklicuje, in iz primerjanja tega računa z računom, predloženim sodišču, je razvidno, da je v le-tem znesek posameznih točk po dva in trikrat višji, nego li v prejšnjem računu; te točke je bilo torej znižati na zneske, nastavljene v računu, ki ga je bil dal odvetnik stranki sami, in prav v tem, da druga inštanca ni tega storila, zgodila se je krivica, zaradi katere je bilo premeniti obedve zaszodbi nižjih inštanc.

e) Ali je uživatelj zemljišča legitimovan tožiti zaradi motene posesti voznje pravice po tujem zemljišči na zemljišče, katero uživa?

S konečnim odlokom je prva inštanca odbila tožbo Ivana S. in zahtevo, naj se spozná, da je toženec Fran Š., ker je dné 24. apr. 1888 Antona K., ki je bil od tožitelja najet, da bi mu vozil gnoj na polje parc. št. 156. čez polje toženčevu parc. št. 158, prepovedal iti z gnojem čez polje parc. št. 158, motil v mirni posesti pravice, voziti čez polje parc. št. 158 na polje parc. št. 156, da je dolžan, zdržati se vsake nadaljne motitve te posesti pod denarno kaznijo in vrniti tožitelju pravdne stroške, iz teh-le razlogov: Tožitelj trdi, da je v posesti pravice, voziti čez zemljišče toženčevu parc. št. 158 na zemljišče parc. št. 156. K pojmu posesti pravice zahteva se volje, da se zvršuje obseg prava v svojem imenu (§ 309. in 312. obč. drž. zak.) Tukaj je dokazano po soglasni pripovedi obeh strank, da je polje parc. št. 156 last župe, in da je tožitelj jedini uživatelj tega polja. Iz tega izhaja, da tožitelj nima misli upotrebljati obseg voznje pravice na parc. št. 156 po zemljišči toženčevem parc. št. 158 v svojem imenu, nego on zvršuje dotično pravico kot uživatelj v imenu lastnika zemljišča parc. št. 156; ni torej, da bi tožitelja smatrali za posestnika dotične pravice, nego imeti ga je golim detentorjem in kot detentor ni upravičen vložiti le-té tožbe. Ugovor toženčev je torej v tem pogledu osnovan, in tožbo je bilo iz tega razloga odbiti, ne da bi bilo treba ozirati se na nadaljne ugovore toženčeve in uspeh dokazovanja s pričami.

Na rekurz tožiteljev potrdilo je višje dež. sodišče prvosodni odlok iz teh-le razlogov: Toženec tajil je najpreje posest tožiteljevo in se branil z nekaterimi ugovori. Dokaz s tožiteljevimi pričami o posesti se je ponesrečil; kajti priča F. K. je potrdil, da je vozil tožitelju na jesen l. 1882. gnoj na parcelo št. 156 čez polje toženčevo parc. št. 158; priča F. M. pripoznal je sicer, da je vspomladi l. 1885. vozil tožitelju gnoj čez toženčevo polje, da pa je toženec, ko je priča po cesti čez polje parc. št. 158 gnoj pripeljal, prišel k njemu in mu rekel, da naj neha ondu voziti ter tudi vzel njegove voli in jih prepeljal po razoru na spodnjo pot; priča I. S., bratranec tožiteljev, je izjavil, da tožitelj ni vsako leto, nego le kedar je bilo potreba, vozil gnoj na polje parc. št. 156 čez polje toženčevo parc. št. 158. Priča F. K. potrdil je torej samo jeden slučaj za l. 1882., priča F. M. pa za leto 1885. važno okolščino proti tožitelju, in tudi bratranec tožiteljev I. S. ni potrdil posesti tožiteljeve tako, kakor jo je le-tá trdil v tožbi. Treba je torej tožbo uže iz tega razloga odbiti, ne da bi bilo potrebno ozirati se na nadaljnje ugovore toženčeve

Na izvenredni rekurz je premenilo najvišje sodišče z odločbo z dné 2. jul. 1889 št. 7611 odločbi obeh nižjih inštant in popolnoma ugodilo prošnji tožbe iz teh le razlogov: Zbok §§ 2. in 5. ces. nar. z dné 27. okt. 1849, št. 12 drž. zak., gre v postopanju zaradi motene posesti le za zadnjo dejansko posest in za slučaj motenja, a popolnoma irrelevantno je, na kateri pravni razlog da se opira tožiteljeva posest. Ni torej moči rzsodbe prvega sodišča smatrati po pravu, češ, da tožitelj ni upravičen k tožbi zaradi motene te posesti, zato ker polje parc. št. 156 spada župi —ski, da je on le uživatelj onega polja, nego treba je bilo tožitelju prisoditi pravico tožbe, če je bil moten v pravici, katero je upotrebljal v imenu lastnikovem. Ker pa je s pričami bila dokazana zadnja posest in z drugimi tožiteljevimi pričami tudi slučaj motenja, in je poleg tega tudi s sodnim ogledom na lici mesta dokazano, da čez polje parc. št. 158 drži vožnja pot, katera kaže, da se je mnogokrat zaporedoma vozilo, bilo je po smislu dv. dekr. z dné 15. febr. 1833, št. 2593 zb. pr. zak., odločbi obeh nižjih sodišč premeniti in ugoditi tožbeni prošnji. Priča potrjuje vožnjo gnoja sicer le za l. 1882., 1885. in 1888., ali to je znano, da se polje ne gnoji vsako leto in torej tudi ta okolnost ne brani ugoditi po smislu tožbene prošnje.

Konečno tudi izjava priče F. M. ni tožbi na kvar, ker ni jasno iz nje, da se je dalo vedeti tožitelju dejanje toženčevo in da je tožitelj zaradi tega opustil l. 1886. vožnjo gnoja čez polje parc. štev. 158.

Kazensko pravo.

Zanimivejše razsodbe v obrano zakona (§§ 33. in 292. kaz. pr. r.).

XII.

K §-u 9. tiskovnega zakona.

C. kr. najvišje kot kasacijsko sodišče je z razsodbo z dné 29. majnika 1890, štev. 4818 ugodilo ničnostni pritožbi v obrano zakona ter izreklo, da je razsodba c. kr. okrožnega sodišča v Dun. Novem mestu z dné 28. decembra 1889, št. 5560, prekršila zakon v § 9. tisk. zak.

Razlogi.

C. kr. državno pravdnštvo je proti Lujizi R., izdajateljici perijodične tiskovine »Badener Bote«, izhajajoče v Badenu, ter posestnici tiskarne, potem proti Josipu H., odgovornemu uredniku te tiskovine dvignilo obtožbo zaradi pregreška §-a 9 odst. 4 tisk. zak., ker sta obtoženca v času od 30. decembra 1888 do 16. novembra 1889 dala tiskati na beletristični prilogi k »Badener Boten«, katero v resnici urejuje Teodor F., a tiskajo in izdajejo Hermana Sch. nasledniki v Stuttgartu, lažnjive navedbe: »Druck und Verlag von Leo R. Wittwe in Baden unter verantwortlicher Leitung des J. H.« Čeprav je c. kr. okrožno sodišče v Dunajskem Novem mestu to stanje rečij smatralo za dokazano, vendar je obtoženca z razsodbo z 28. decembra 1889, št. 492, oprostilo od obtožbe, ker navedeno prilogo po njeni glavni vsebini sicer urejuje v Stuttgartu Teodor F. in jo tiskajo Herman-a Sch. nasledniki v Stuttgartu toda naposled se list vendar-le zgotovi še-le v Badenu v tiskarni Lujize R., kjer se dodatno tiskajo listu na čelo anonce, vožnji redi, žitne cene itd. in zraven tega konečna pripomnja (navedba tiskarja, urednika in založnika). List da se torej za izdajo zgotavlja še-le v Badenu in da je po smislu pripomnje koncem lista posestnica tiskarne

in založnica prevzela tudi odgovornost pred avstrijskimi oblastvi za vso ostalo, v inozemstvu tiskano vsebino lista.

Ta nazor okrožnega sodišča se kaže kot zmota v pravu.

Kakor navedbam po §-u 10. tisk. zak. gledé na perijodične tiskovine in po drugih propisih tisk. zak., namen je tudi propisu §-a 9. tisk. zak. (navedba tiskarja, izdajatelja in urednika na tiskovini sami) ta, da se zlajšuje nadziranje nad tiskovinami, da se določa, imajo li tiskovine tozemski ali pa inozemski značaj, in da se tudi določi kompetenca za eventualno kazensko-sodno preganjanje. Temu namenu zakonovemu je moči zadostiti le tedaj, ako so navedbe popolnem resnične. Zategadelj kaznuje tiskovni zakon zlasti tudi v §-a 9. vedoma lažnjivo navedbo gledé okolnostij, v tem določilu navedenih, in sicer pri sleharnem krivci kot pregrešek.

V tem slučaju sta oba obtoženca zadolžila lažnjive navedbe o tiskarji, uredniku in izdajatelji priloge k »Badener Boten« vedoma (ako tudi ju je v to napotil pomoten nazor o zakonovih določbah).

Ni, da bi se pretresalo vprašanje, ali je naznanilo, storjeno po smislu § 10. tisk. zak. gledé na to prilogo, bilo po zakonovih zahtevah ter po resnici. Ne gledé na to zadostuje za dokaz, da je izpodbijana razsodba pravopomotna, če se naglaša, da bi bila obtoženca samo tedaj resnici zadostila, ako bi bila na del priloge, kateri je bil v inozemstvu urejen, izdan in tiskan, zapisala imena inozemskega urednika, izdajatelja in tiskarja, in ako bi ta list, ki je bil v tozemstvu (Baden pri Dunaji) urejen, tiskan in izdan, označila tako, kakor se prilega temu njegovemu postanku. Očividno je pa resnici protivno, ako se inozemski del tiskovine kaže, kakor bi bil v tozemstvu izdan, urejen in tiskan, in ako se na ta način napravi videz, da je tiskovina tozemska, če tudi je inozemska po svojem večjem in bistvenem delu. Absolutna dolžnost, da so resnične navedbe, katerih zahteva § 9 tisk. zak., izhaja iz pozitivnega propisa zakonovega.

To, da avstrijski tiskar oziroma izdajatelj tiskovino iz inozemstva popolni in tako zgotovi, ter je na ta način zakonu odgovoren tudi za tisek, ki je storjen v inozemstvu, — to je vse jedno za presojanje te dolžnosti. Zakon zahteva, da morajo biti na vsaki tiskovini navedbe po smislu § 9. tisk. zak. resnične in kakor mora, če več tozemskih tiskarjev vkupno tiskovino priredi, vsakedo izmed

njih odgovoren biti za oznambo dela, ki ga je priredil, tako je tudi v razmerji tozemskega tiskarja do inozemskega tiskarja.

Noče se zakon baviti s fikcijami, nego zakon veli naravnost, da resnične naj so navedbe, iz katerih je v to poklicanim oblastvom izvajati potrebne sklepe, tako gledé odgovornosti, tako v drugem pogledu.

Ker je le-ta razsodba prekršila zakon v § 9. tisk. zak., onda je moral nastati ta izrek po § 33 in 292 kaz. pr. r.

Iz upravne prakse.

a) § 15. stavb. reda za Kranjsko: „ako se ni nič pre naredilo v lokalnih krajnih okolščinah“ — ne misli subjektivnih okolščin ali osebnih prememb. Stavbinska privolitev velja za določen predmet, a ne za določeno osebo.

Deželni odbor kranjski je z rešilom z dne 6. avgusta 1888 št. 3757 zavrnil pritožbo dr. K. Š. zoper sklep občinskega odbora v K., kateri soglasno z odlokom županstva v K. Franu F. ponavlja privolitev za stavbo salona in kegljišča na njegovem vrtu, a potrdil navedeni sklep občinskega obora. Razlogi: Kolikor dr. Š. stavbinsko privolitev, podeljeno Franu F. l. 1885, izpodbija z javnega in privatno-pravnega stališča, omeniti je, da za časa tedanje privolitve ni bilo nikakih javnih pomislekov in da tedanji privatno-pravni ugovor Josipa R. (pravnega prednika dru. Š.) bil je popolnoma poravnan. Sploh pa je tu stavbinska privolitev uže svoj čas stopila v pravno moč. Da je županstvo naznanilo Frana F., podano za ponovitev stavbinske privolitve dné 22. marcija 1888 pod št. 304, poprej rešilo, nego li stavbinsko prošnjo dra. Š., podano dné 21. marcija 1888 pod št. 303, v tem deželni odbor ne more videti nič zakonu protivnega ali ničnostnega, ker nobeden zakon ne določa, po kateri vrsti je reševati take prošnje. Trditev pritožiteljeva, da se je pre naredilo v lokalnih okolnostih, in razlaga §-a 15 stavb. r. v tem pogledu ni prava. Zakonu pri razlagi ni smeti dati drugega smisla razun tistega, ki se pokazuje iz lastnega pomena besed v

njih stiku in iz jasne namere zakonodavčeve. Osebne okolnosti po svojem pomenu niso jednake lokalnim okolnostim po smislu § 15. stavb. reda, to uže izhaja iz tega določila samega. Po § 2. dež. zak. z dné 20. decembra 1869 šte. 3 iz l. 1870. sta besedili kranjskih deželnih zakonov: slovensko in nemško jednako polnoverni. V dvomnih slučajih je deželne zakone razlagati primerjajoč oba jezika po besedah in po pomenu. Če torej slovensko besedilo §-a 15. stavb. r. slove: »Ako se ni nič pre naredilo v lokalnih krajnih okoliščinah«, in če to besedilo primerjamo nemškemu besedilu, pač ne more biti dvojbe, da je zakonodavec pri tem izključil osebne razmere ter da ima osobito pred očmi prizadeto posestvo. Naposled deželni odbor tudi ni mogel priznavati, da bi se lokalne okolnosti bile pre naredile v tem, da je dr. Š. mnogo poprej, predno se je Franu F. ponovila stavbinska privolitev, pripravil stavbinski načrt, apnenico na svojem dvorišči, da je apno gasil, kamenje dovažal, odstranil del drvarnice in odkril del strehe. Vse to, a lokalne okolnosti v §-u 15. stavb. r. se niso nič izpremenile.

C. kr. upravno sodišče je pritožbo dra. K. Š. zoper to odločbo deželnega odbora z odločbo z dné 7. junija 1889 šte. 2081 odbilo.

Razlogi:

Z določilom § 15. stavbinskega reda za Kranjsko z dné 25. oktobra 1875, dež. zak. šte. 26, ometa pritožitelj privolitev, katero Franu F. ponavlja izpodbijana odločba za stavljenje vrtnega salona in kegljišča, samo zategadelj, ker je on po prvotno podeljeni in kasneje preminoli stavbinski privolitvi postal lastnik hiše, katera meji na vrt Frana F.

§ 15. navedenega stavb. reda slove: »Stavbna privolitev izgubi sama po sebi svojo moč, če se dve leti od dne, ko je dobila pravno moč, ne začne izpeljevati stavba. — Ako se pa vendar še po preteku tega časa ta privolitev rabiti hoče, se utegne, da se le to naznani, stavbna privolitev ponoviti, ako se ni nič pre naredilo v lokalnih krajnih okolščinah. — Taka ponovitev se mora na znanje dati vsem tistim vdeležencem, katerim se je bila naznanila prvotna stavbna privolitev.«

Pritožba se torej opira na to, da s pre narejenimi lokalnimi okolnostimi ni misliti samo objektivnih, nego tudi subjektivnih okol-

nostij, to je prememb v osebi, kakor tudi v stvari, in sklicuje se, da bi podkrepil ta nazor, na določilo §-a 936. obč. drž. zak. Toda upravno sodišče meni, da §-a 936. obč. drž. zak. ni moči pritegniti k razlagi stavbinskega reda, ki je specijalen zakon, in da izraz: »lokalne krajne okolščine« v tem zakonu ne dá po svojem samonasebnem pomenu jednačiti krajnih razmer osebnim razmeram. Iz takega jednačenja bi res izvirale posledice, zaradi katerih bi morala — gledé na določbo § 10. stavb. reda — z vsako premembo v osebi stavbinskega gospodarja, mejaša ali sicer koga vdeleženca biti nova stavbinska obravnava, a to bi očitno bilo protivno nameri zakonovi, po kateri je moči vsako stavbo pričeti in završiti, ko nastopi pravna moč stavbinske privolitve (§ 11. stavb. r.).

Nadalje zlasti gledé na določila v prvem razdelku stavbinskega reda ni moči prav nič dvomiti, da velja podeljena stavbinska privolitev za določen predmet, a ne za določeno osebo. Sicer pa pritožitelj, in to pravi sam, pri zadevni stavbi ne zastopa morda osebne koristi, nego le stvarno korist kot mejaš, oziroma kot posestnik hiše, ki meji na vrt Frana F., ali on ni niti gledé tega, niti gledé onega rečenih predmetov dokazal, da je nastala prememba v lokalnih okolnostih.

Zastopnik pritožbe je konečno pri javni ustni obravnavi naglašal ugovore zoper stavbinsko postopanje, — ali upravno sodišče se ni nanje oziralo in to zategadelj ne, ker se ne nanašajo na ponovljeno privolitev, in samo o tej je tu govor, nego tičejo se preminole stavbinske privolitve, ki je uže stopila v pravno moč, in zato ni, da bi se o njej še obravnavalo. Po vsem tem je bilo pritožbo kot neosnovano odbiti.

b) Na vloge zaradi eksek. prodaje spada kolek po 12 kr., če sporni predmet ni vreden nad 50 gld.

Na rekurz Jakoba R. in Ivana H. zoper previsoke pristojbine, propisane k stavkom A 25, 29 in 27 odmernege urada v zneskih 2 gld. 94 kr., 2 gld. 64 kr. in 2 gld. 94 kr. je c. kr. finančno ministertvo z rešilom z dné 4. aprila 1882, št. 4766, c. kr. finanč. ravnateljstvo v Ljubljani opomnilo: Uže s tuk. razpisom z dné 19. decembra 1852, šte. 44791/3082, je bilo izrečeno, da je vse vloge,

katere tožitelj v pravnem sporu poda v pravnem redu v to, da bi dobil svojo pravico, smatrati vloženi po sodnem postopanju. Zato vloge zaradi eks. prodaje spadajo k vlogam v spornem postopanju, in če vrednost spornega predmeta ne presega 50 gld., spada nanje po § 19. zakona z dné 20. februarija 1864 kolek po 12 kr., če je tudi treba izdati oklic.

Književna poročila.

Mjesečnik pravničkoga društva u Zagrebu prinaša razprave: V br. 6. za junij: Gradj. pravo i neposjedujući razredi. — Na temelju kakove izprave imade se dozvoliti zabilježba parnice o prepornosti prava vlasništva na nekretnine? Priobćio Jos. Galjer. — Vojnički kaz. postup. — V br. 7. za julij: Rad oko pravne terminologije. Priobćio dr. J. Spevec. — Koji je sud nadležan, da odobri dražbene uvjete, presudni ili realni? Napisao St. Popović. — Tko ima pravo tužbe u slučaju smetanja posjeda dobra sekvestriranoga? Napisao Drag. Becić. — Naplata pravozastupničke nagrade, po konvenciji o uzajamnoj sudskoj pomoći između Srbije i Austro-Ugarske od 24. aprila g. 1881.

Branich, časopis za pravne i državne nauke, ki ga je izdajalo v Belgradu „udruženje javnih pravozastupnika u Srbiji“, prenehal je izhajati: „Poslje tragodišnje borbe za svoj obstanak, Branich, jedini časopis za pravne i državne nauke u kraljevini Srbiji, prestaje izlaziti. Materijalne nesgode učinile su, da je upravni odbor udruženja javnih pravozastupnika prinudjen bio riešiti: da se obustavi dalje izdavanje družinskog organa“. Tako uredništvo v zadnjem zvezku, ki je pred kratkim izišel za mesece avgust do decembra 1889. No, upamo, da srbski pravniki ne bodo dolgo brez strokovnega lista

Entscheidungen des k. k. obersten Gerichtshofes in Civilsachen. Herausgegeben von Dr. R. Nowak. IV. Band. Wien, 1890. Manz. — Cena: 2 gld. 50 kr.

Ta novi zvezek obsega 187 civilnih odločeb, katere je najvišje sodišče učinilo l. 1889. ter dalo razglasiti. Spored je tak, kakeršen je v poprejšnjih zvezkih. Oddelek za judikatno knjigo je čisto prazen, ker to leto ni bila nijedna odločba zapisana v judikatno knjigo; v oddelku za repertorij so štiri odločbe; v oddelku za uradno razglašene odločbe jih je 53, a v oddelku četrtem, katerega sestavljajo odločbe, zapisane v register materij, je 130 odločeb. Dodano je stvarno kazalo in zaznamek zakonov za vse štiri zvezke.

Das neue oesterr. Gesetz über den Markenschutz. Von Dr. Theod. Schulloff. Wien, 1890. Manz'scher Verlag. — Str.: 43. Cena: 60 kr.

Ponatis iz „Jur. Blätter“ 1890, štev. 16—20. Po kratkem uvodu, kjer pisatelj kaže gospodarski in zgodovinski postanek prava za znamke in njegovo pravno svojstvo ter našteva vzroke zakonu z dné 6 januarija 1890, št. 19 drž. zak., nahaja se kratka razlaga merodavnih določil v novem zakonu, v kateri

se mimogredé opozarja tudi na težavniša, po zakonu še nerešena vprašanja. Dodano je besedilo zakonovo.

Die Ansprüche auf Begünstigungen in der Erfüllung d. Wehrpflicht und ihre Geltendmachung. Wien, 1890. Manz'sche Buchhandlung. — Str.: 309.

To delo L. pl. Hadárya bode izvrstno služilo vsem, ki so podvrženi vojaški dolžnosti. Vsi propisi, ki se poglavitno nje tičejo, posneti so v to priročno knjigo, a zlasti nahajaš v njej zakone in naredbe, ki dovoljujejo vojaške olajšave kandidatom duhovskega stanu in dušnim pastirjem, učiteljem in učiteljskim kandidatom, posestnikom domačij, olajšave iz rodbinskih ozirov, olajšavo z jednoletno službo itd. itd. Uporabe teh propisov učijo dodani obrazci za prošnje, vzklice itd., po knjigi sami vodi dodano obsežno stvarno kazalo.

Staat und Gemeinde. Von Dr. Adolf R. v. Ofenheim. Wien, 1890. Manz'scher Verlag. — Str.: 104. Cena: 1 gld. 20 kr

Juridično-politična studija o vprašanji, kolika odgovornost zadeva občine pri davčnih defraudacijah.

Zur Frage der Umgestaltung d. heutigen Strafsystems. Von Dr. August Finger. (Separatabdruck a. d. „Allg. oesterr. Gerichts-Zeitung.“) Wien. Manz'scher Verlag. Str.: 31. Cena: 50 kr.

Formularien-Sammlung zur gerichtlichen, protokollarischen Aufnahme und deren Erledigungen durch Bescheide, Unterbescheide, Urtheile etc. Von Dr. Gust. Wradatsch. Wien, 1890. M. Perles. Cena: 2 gld.

Deželni zakonik za vojvodino Štajersko. Leto 1890. II. Izdan in razposlan dne 18. prosinca 1890. 6. Razglas c. kr. namestnika na Štajerskem z dne 8. prosinca 1890, o Najvišem potrdilu sklepa deželnega zbora z dne 8. novembra 1889 o pobiranju viših naklad po občinah Mürzzuschlag, Mürzsteg in Kapellen za leto 1889 oziroma 1890. 7. Razglas c. kr. namestnika na Štajerskem z dne 8. prosinca 1890, o Najvišem potrdilu sklepov deželnega zbora z dne 8. in 9. novembra 1889, o pobiranju viših naklad po občinah St. Ulrich in Reichsstrasse za leto 1889, oziroma za leto 1890.

Državni zakonik v slovenski izdaji. Leto 1890. Kos I. Izdan in razposlan dné 1. januarja 1890. 1. Zakon od 29. decembra 1889, o pristojbinskih oprostitvah od listin, spisov in vpiskov za deželni zajem gališki od 300.000 gld., in pa za podpore in naprednine, ki se dadó iz tega zajma, dalje o poterjavanji zastalih letnin. — Kos II. Izdan in razposlan dné 15. januarja 1890. 2. Dopustilnica z dné 21. novembra 1889. l., za lokalno železnico od Celja na Velenje. 3. Zakon z dne 28. decembra 1889. l., s katerim se v letu 1890. dovoljuje nabor novinskih kontingentov, potrebnih za vzdrževanje vojstva, vojnega pomorstva in deželne brambe. 4. Razglas vsega ministerstva z dné 4. januarja 1890. l. gledé državno-zbornega sklepa o cesarskem ukazu z dné 6. oktobra 1889. l. (Drž. zak. št. 161.), s katerim so se iz državnih sredstev podelile podpore in naprednine sè slabo letino in stisko zadetim krajem kraljevine gališke in vladimérske z veliko vojvodino krakovsko, vojvodine gorenjske in dolenje-sleške in vojvodine bukovinske. 5. Razglas vsega ministerstva z dné 4. januarja 1890. l. gledé državno-zbornega sklepa o cesarskem ukazu z dné 29. oktobra 1889. l. (Drž. zak. št. 173.), s katerim so se dovolile

iz državnih sredstev podpore pokrajinam tirolskim in koroškimi, ki so bile zadete po povodnjih. — Kos III. Izdan in razposlan dne 21. januarja 1890. 6. Cesarski patent od 19. januarja 1890, da se sklicuje deželni zbor češki. — Kos IV. Izdan in razposlan dne 29. januarja 1890. 7. Ukaz ministra za bogočastje in nauk in pa ministra za finance z dne 20. januarja 1890. 1., s katerim se razveljavlja ukaz z dne 2. julija 1885. 1. (Drž. zak. št. 99.) in se ob enem izdajejo nova določila v izvršitev zakona z dne 19. aprila 1885. 1. (Drž. zak. št. 47.) o začasnem zboljšani plač dušno-pastirstvo oskrbujoče katoliške duhovščine. — Kos V. Izdan in razposlan dne 1. februarja 1890. 8. Razglas ministerstva za deželno bran in za finance z dne 21. decembra 1889. 1., s katerim se oznanja dodatna uvrstitev mestne občine Štira (Stayr) v 5. razred vojaško-najmovinske tarife Drž. zak. št. 168. od leta 1885.). 9. Razglas trgovinskega ministerstva z dne 21. januarja 1890. 1., s katerim se objavljajo dodatna določila k meroskusnemu redu z dne 19. decembra 1872. 1. (Drž. zak. št. 171.). 10. Razglas trgovinskega ministerstva z dne 21. januarja 1890. 1., da se razveljavljajo z razglasom z dne 27. januarja 1878. 1. (Drž. zak. št. 11.) objavljeni predpisi o napravi, preskusu in kolkovanju Stampferjeve palice sodomérike, s katero se določuje prostornina sodov, valjastih in stožkovitih posod (kadí) in pa prizmatičnih teles. 11. Razpis finančnega ministerstva z dne 24. januarja 1890. 1. o potrošnini, pripadajoči od alkoholove količine, katera se je odnesla z vezjó potrošnine, ali se o nji ni dokazalo, da bi bila dospela v prosti sklad za žganje. 12. Ukaz ministerstev za notranje stvari, trgovino in finance z dne 25. januarja 1890. 1., kako je gledé cola postopati s kreolinom, kreolinskim milom in farmacevtičnimi kreolinskimi izdelki. — Kos VI. Izdan in razposlan dne 5. februarja 1890. 13. Razglas finančnega ministerstva z dne 12. januarja 1890. 1., da se je ustanovila v Rači podružnica kraljeve velike colnije mitroviške. 14. Zakon z dne 17. januarja 1890. 1., s katerim se ustanavljajo neke izpreméne v zakonu z dne 28. julija 1889. 1. (Drž. zak. št. 127.), o uredbi razmér rudarskih skladnic, ki so se po občem rudniškem zakonu ustanovile ali jih je še treba ustanoviti.

(Dalje prihodnjič.)

Drobne vesti.

V Ljubljani, dne 15. avgusta 1890.

— (Iz kronike društva „Pravnika“.) V seji dne 2. t. m. je odbor rešil več dopisov glede izpisovanja za nemško-slovenski pravniški slovar. Samo 6 — izmed 60 naprošenih — jih je odgovorilo, da ne mogó prevzeti naloge, to pa iz tehničnih razlogov. Nekateri željó zakonikov in odbor jim je ustregel drage volje. V isti seji je odbor odobril slovenski prevod

meni čnega zakona, ki ga je priredil, dodavši mu odločbe najvišjega sodišča, gospod dr. Fr. Skofič, c. kr. okr. sodnik v Škofji Loki; rokopis se je oddal založništvu, da izide v III. zvezku „zbirke zakonov“. — Pred nekimi dnevi uže je gosp. Janko Rahnè, c. kr. notar v Senožečah, doposlal prvi izpiske iz deželnega zakonika kranjskega 1884. l. za pravniški slovar, zgotovljene prav po navodilu *Vivant sequentes!*

— (Slovenska pravna terminologija.) Piše nam gosp. dr. F.: Društvo „Pravnik“ lotilo se je slovenske pravne terminologije po podrobnem načrtu, objavljenem v zadnjem društvenem listu. To delo se nam zdi toliko važno, da je bode moral spremljati društven list ter odpirati svoje predale terminološki razpravam in noticam. Morda bi celo kazalo zaradi preglednosti ustanoviti za to posebno rubriko v listu. Gotovo je, da gradivo, ki se bode po izpisanju državnih in deželnih zakonikov nabralo, ne bode še terminologija, da bi jo bilo treba samo urediti in v tisek dati. Najti bode v zakonih mnogo celo neporabnih terminov ali fraz, ki so popolnoma protivne jeziku ali pa ne izrazujejo pravnega pojma. Obdržati bode v takih slučajih le porabne termine. Za mnoge pravne pojme pa celo ne bode najti terminov, te bode torej treba ustvarjati in pri tem delu se oni, katerim pripade ta naloga, ne bodo mogli in smeli ozirati samo na slovenske vire, slovarje in prosti slovenski jezik. Tako napravljeni termini bi večkrat ne bili za porabo. Takšno postopanje bi slovenske rodove tudi v pravnem jeziku odtujevalo drugi od drugega. Pogled v pravne terminologije drugih slovanskih jezikov bode potreben in bode stvar jako olajšal. Dobiti bode čestokrat našemu jeziku celo prikladnih izrazov, ki se bodo, vzprejeti, kmalu in lahko udomačili. Želeti je torej, da si društvo omisli terminologij drugih slovanskih jezikov in jih pri svojem delu vestno uporablja. Kako potrebno bode tako ravnati, kažeta naj naslednji primeri. Gosp. T. dokazuje v 10. št. lanskega „Slov. Pravnika“, da ne gre rabiti „ugovor“ za „Einrede“ ali „Einwendung“ ali podobne pojme, kateri značijo vsi neko nasprotovanje, ker beseda služi Hrvatu prav v nasprotnem smislu za „Vertrag“ ali „Tractat“ — torej za soglasje. Čudno je uže to, če čitamo v političnih listih hrvatskih „ugovor“ za pogodbo n. pr. „državnopravni ugovor“, to je nagodba Hrvatske z Ogersko, — v slovenskih listih pa čitamo: „ugovor“, „ugovarjati“ v nasprotujočem zmislu. Če je beseda „ugovor“, „ugovarjati“ tako ukoreninjena, da je ni moči odpraviti ali z boljšo nadomestiti, kaže se je vsaj ubraniti na pravniškem polju. — Druga primera: „Fixgeschäft“. To je pravniški pojem, kateri se nahaja le v znanstvu, zakoni ga nimajo. Čl. 357. in naslednji trg. zak., ki imajo določila o „Fixgeschäft-u“, nimajo tega termina tudi ne v oklepih. Terminologija, če hoče biti popolna, mora imeti tudi te, za prakso in znanstvo jako potrebne termine. Nemcem sicer ne prihaja na misel, da bi ponemčili izraz „fix“, a če mi nočemo izhajati s tujko, treba nam je izraz ustvariti. Zadnja številka „Sl. Pravnika“ poslovenila je „Fixgeschäft“ s „pribito opravilo“. Stavili bi, da drugi slovanski jeziki nimajo podobnega prevoda. V češki terminologiji nahajamo „přesný, pevný, fixní obchod“, Cigaletova znanstvena terminologija ima za „fixiren“, = festsetzen: „ustanoviti“, „stanoviti“ (starosl.) in za „feststehend“: „stanovit, a, o“ (hrv. term.). Če se še dalje pogleda v terminologije, najti je morda še priklad-

nejege izraza, a „pribit“ se nam vidi prevsakdanji. Četudi je priznavati, da se vsakemu izrazu po daljši uporabi uho privadi, vendar bi kazalo poprijeti se kakega drugega izraza, če nočemo rabiti zgolj tujke: „fiksno (opravilo)“.

Opomnja uredništva. Drage volje odpira se naš list tákim terminologijskim opazkam. To je jeden izmed potov, po katerih z združenimi močmi dospemo do stalnega in jednotnega pravniskega jezika. Vsekakor bode moral tisti, ki bode konečno uredil bodoči naš strokovni slovár, mnogo povpraševati, mnogo pretehtovati, predno se bode smel odločiti za jedno ali drugo besedo. Ozirati se mu bode na mnenja drugih, ker le takó zadobode delo glas, da je temeljito, in s tem splošno veljavo. Nič bi ne bilo torej napačno, ako bi se uže sedaj v društvenem glasilu začeli razgovarjati o posameznih terminih; priobčujemo lahko nove termine, o katerih mislimo, da dobro označijo pravni pojem, ali naznanjamo besede, katere se nam vidijo boljše od onih, ki se sedaj rabijo, opozarjamo lahko na sinonima, na protivja i. t. d. To bode zanimalo vse in pospeševalo pričeto delo. Želja gosp. dr. F. je torej lepa ter koristna in „Slov. Pravnika“ otvori rad v ta namen posebno rubriko. Glede ostalih njegovih mislij utegnemo prihodnjič označiti svoje stališče.

— (Nekoliko kritike.) Piše nam gosp. dr. F.: V slovenskem prevodu, ki ga je podal „Državni zakonik“ za ukaz pravosod. ministerstva z dne 25. junija 1890. l. (odvetniška tarifa), nahaja se nekaj napak, katerih moramo javno opozoriti. Za: „Erlassung eines bedingten Zahlungsbefehles“ čitamo „odpust pogojnega plačilnega povelja“. Gosp. prelagatelj je gotovo mislil na „erlassen — eine Schuld“, kar bi se smelo po naše reči: „odpustiti — dolg“. A Nемец pravi tudi: „erlassen — einen Befehl“, in tu Slovenec ne bode dejal: „odpustiti“. — nego „izdati povelje“. Ta pomen ima „erlassen“ tudi v tarifi pod tek. št. 1., in gorenje besede bi bilo slovéniiti: „za izdavo pog. plač. povelja“; ta termin ima dosledno slov. prevod zakona o opominjevalnem postopanju v držav. zakoniku l. 1873. In v prevodu gorenjega ukaza samem čitamo za: „um Erlassung von Betreibungen“: „za izdajó pogónov“. — „Streitverkündigung“ ni „sporna zglasitev“, nego je naznanílo, da se spor prične ali vrší (= Verkündigung eines Streites, ne pa: eine strittige Verkündigung od. Anmeldung). — „Vergleichs-Tagsatzung“ pravnikom ni slovéniiti: „pogodbeni narok“, kajti pogodba je nam Vertrag, ki ni isto, kar Vergleich; ta nam je poravnava ali k večjemu: nagodba. — Teh histvenih pogrěškov gotovo gosp. prelagatelj ni hotoma storil, nego zato, ker besedam ni zadel tehničnega pomena. Tem bolj je naša dolžnost, da o pravem času opozarjamo. Dodajemo še, da je drž. zakonik „Bagatellverfahren“ poprej slovéniil: „málotno postopanje“, in ne vidi se nam boljše: „malenkostno postopanje“ v tarifi; potem: „Beweisantretungsgesuch“ ni „prošnja za nastop dokaza“, nego „prošnja z nastopom dokaza“; „Ausfertigung einer Advokatenvollmacht“ ni „izdaja“, nego „zapis“ — odvetniškega pooblastila.

„Slovenski Pravnika“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gl., za pol leta 2 gl.

Uredništvo je v Ljubljani, št. 8 na Bregu; upravníštvo pa na Križevniškem trgu št. 7.